

С.І. Болтівець

Психогігієнічні засади професійного самоздійснення особистості

У статті розкрито психогігієнічні засади самоздійснення особистості у професійному онтогенезі. Визначено генезу психічної дефіцитарності і її профіцитарної протилежності як настанови на рух до особистісного і фахового зростання і вивищення.

Представлено основоположні засади змісту психогігієнічної компетентності фахівців типу "людина-людина".

Ключові слова: психогігієна особистості, професійне самоздійснення, категорія якості психічного здоров'я.

This article reveals the psycho-hygienic principles of the personality's self-realization in the professional ontogeny are revealed in the article. The genesis of mental deficiency and its proficiency opposition as instructions for the movement towards personal and professional growth and improving have been defined.

The basic principles of the psycho-hygienic competence content for the "man-man" type specialists are presented.

Keywords: psycho-hygiene of personality, professional self-realization, category of the quality of mental health.

Оптимальне психічне функціонування й реалізації власного професійного призначення особистості належить до предмета психогігієнічного знання як міждисциплінарної наукової галузі і сфери практичної діяльності, спрямованої на забезпечення збереження та зміцнення психічного здоров'я людини. Психогігієна особистості є умовою реалізації її здібностей і творчих можливостей у професійній діяльності.

Методологією психогігієнічного знання в галузі визначення психогігієнічних засад професійного самоздійснення особистості є усвідомлення ціложиттєвого сенсу людини в його значенні для інших і співвіднесення з можливостями його втілення. Цим самим індивідуальні психологічні задатки здатностей в їх розвитку становлять собою можливість втілення в професійному самоздійсненні особистості. Проекція розвитку цих можливостей як гуманістична перспектива і є методологічною основою психогігієни особистості в її професійному онтогенезі. Такий методологічний підхід є протилежним до погляду на особистість з позицій з'ясування її психічної дефіцитарності, генеза якого сягає витоків психіатрії й найдавніших архетипів колективної свідомості людства. Дефіцитарність з латинської de-ficio, feci, fectum – відділення, відпадання, виявлення недостатності, бракування, занепадання, бідніння, убожіння й помирання*. Протилежністю її є профіцитарність – proficio, feci, fectum – рух уперед, домагання й досягання успіху, допомагання, принесення користі і власної корисності, зростання й вивищення**. Цим самим методологічною основою психогігієни є не пошук і зосередження на тому, чого бракує, а з'ясування наявних психічних і, зокрема, особистісних можливостей людини для їх діяльного розвитку.

Психофізіологічне забезпечення становлення фахівця, а отже профіцитарної особистості, чий успіх в

професійній діяльності приносять користь суспільству, супроводжувало розвиток фахових спеціалізацій від самого початку виникнення розподілу праці на окремі функції, оскільки без нього була неможливою необхідна для достатньої життєздатності людських спільнот ефективність і якість результатів трудових зусиль. Думка про необхідність і можливість психофізіологічного визначення і реєстрації діапазону людських можливостей населення Великобританії з метою з'ясування інтелектуального потенціалу нації була реалізована вже на п'ятому році розвитку психології як самостійної галузі знань Ф. Гальтоном, який у 1884 р. заснував і презентував на Лондонській міжнародній медичній виставці антропометричну лабораторію. Цього ж року український психолог Ю.Л. Охорович представив на засіданні Паризького біологічного товариства свій винахід – прилад гіпноскоп, призначений для визначення гіпнабельності людини і демонстрації підтвердження розробленої ним теорії ідеопластії: домінуюча думка переважає і припиняє усі інші, а думка про будь-яку функціональну зміну психофізіологічного стану людини викликає таку ж функціональну зміну. Пошук і виявлення особливих психофізіологічних властивостей людини, притаманних видатним особистостям, здійснив І.О. Сікорський у своїй київській лабораторії, зіставляючи вираженість індивідуальної неповторності ритмів пульсу і дихання визначних і значною мірою самореалізованих осіб свого часу, з аналогічними показниками людей посередніх, що належали до масових на той час професій. Як відзначав І.О. Сікорський [2], пульс і дихання людей інтелектуально обдарованих відрізнялися більшою чіткістю вираженості тільки їм притаманних ознак, а людям посереднім, малообдарованим був властивий невідчужливий, малоозначений ритм пульсу і дихання.

Подальший розвиток психології на початку ХХ ст., пов'язаний із запитом індустріального виробництва, сприяв розробленню системи інтенсифікації праці шляхом точнішого й повнішого використання психофізіологічного потенціалу працюючих (Ф. Тейлор), профвідбору, профорієнтації, підвищення продуктивності праці заради збільшення підприємницьких прибутків (Г. Мюнстенберг), що, безперечно, сприяло розвитку й удосконаленню витребовуваних промисловим виробництвом окремих, необхідних для виконання певних трудових операцій

*Трофимчук М., Трофимчук О. Латинсько-український словник. – Львів, вид-во ЛБА, 2001. – С. 151.

**Там само. С. 499.

Болтівець Сергій Іванович, доктор психологічних наук, професор, Інститут психології імені Г.С. Костюка Національної АГН України (Київ).

психофізіологічних функцій або їх груп, однак не реалізувало засадничих психогігієнічних підходів, які полягають у цілісності і повномірності реалізації людиною самої себе – власного усвідомлюваного призначення.

Аналіз психогігієнічних засад професійного самоздійснення особистості свідчить про необхідність виокремлення методологічних підходів, що є визначальними у психофізіологічному забезпеченні становлення фахівців:

1) самоздійснення особистості в професії передбачає наявність рівноваги у визнанні й самовизнанні професійно здійснюваного відповідно до самостійно визначеного рівня домагань, який змінюється в процесі професійної діяльності, зростаючи під впливом успіхів і редукуючись до базальних значень під впливом несприятливих обставин різного ступеня вираженості;

2) самоздійснення особистості є процесуальною відповіддю на питання про те, яким вимірам професійного сенсу і фахових домагань відповідає психофізіологічний потенціал людини;

3) самоздійснення особистості включає психологічний механізм інтродекції, що полягає в закономірному самовизначенні й розрізненні себе як суб'єкта професійної діяльності, самоусвідомлення якої актуалізує сферу її неповторності (унікальності).

Історична відмінність суспільно-гуманітарного розвитку різних державних утворень, визначених австралійським психотерапевтом Є.Л. Гливою як дві протилежності – “вільний світ” і “СРСР” [4], призвела до необхідності врахування теоретично обґрунтованих і практично упродовжених моделей розвитку психогігієнічної професійної компетентності майбутніх фахівців, ефективно застосовуваних у навчальних закладах країн, за Є. Гливою, “вільного світу”, починаючи з першої половини ХХ ст.

Якщо у “вільному світі” – США викладання психогігієни у вищому навчальному закладі було започатковане у 1915 р.*, то в СРСР у 1925 році в Інституті трудящих Сходу було відкрито кабінет психогігієни, що мав на меті здійснювати раціоналізацію навчання та психогігієнічного виховання студентської молоді в її розумовій праці й відпочинку, а також покласти початок роботи таких кабінетів в інших вищих навчальних закладах.

Методологічна парадигма розвитку психіки в онтогенезі, теоретично обґрунтована С.Д. Максименком у циклі генетично-психологічних досліджень [5–7; 11] і представлена в підручниках і посібниках із загальної, медичної, експериментальної психології, психології особистості, патопсихології [8–12; 14], охоплює важливу властивість розвитку людини, якому притаманне “виникнення якісно нових психічних новоутворень і перехід психологічної системи на новий рівень функціонування” [5]. Універсальність зазначеної властивості полягає в тому, що онтогенетичний, тобто ціложиттєвий розвиток психіки, як встановлено дослідженням генези здійснення особистості, здійсненим С.Д. Максименком, за наявності вихідної одиниці будь-якого соціального – взаємодії – “визначає початок руху нової особистості” [4]. Цим самим розвиток психічного у філогенезі значною мірою відтворюватиме

* Викладання психогігієни було поставлене в 303 коледжах, у програмах яких було 932 навчальні курси, які мали відношення до психічної гігієни.

понятійно-мовленнєві категорії, генеза яких охоплює усвідомлені попередніми поколіннями значення, і водночас детермінуватиме пізнавальні прагнення до відновлення повномірності їх семантичної значущості в актуальній свідомості людини. Тобто розвиток психогігієнічної професійної компетентності фахівців професій типу “людина–людина”, з одного боку, ґрунтується на цих психологічних закономірностях, а з другого – містить у собі імператив визначення, початку, ініціації нових значень, а отже й удосконалення особистісного саморуку фахових людинознавців.

У зв'язку з цим, як свідчать дослідження В.В. Андрієвської, винятково важливою як у сучасних умовах, так і дедалі більше в майбутньому постає мовно-мовленнєва компетентність психолога (Прим. автора), що окреслює межі, в яких суб'єкт може досягати конкретних комунікативних цілей, враховуючи, що мовно-мисленнєві можливості людської діяльності у зрілому віці зростають: “за даними Д. Бромлі (D. Bromley), оптимум вербальних функцій в онтогенезі людини взагалі досягається біля 40 років”, а також те, що “комунікативна компетентність не успадковується, а набувається індивідом, формується у нього в результаті взаємодії із соціальним середовищем, в процесі соціалізації особистості” [14]. Виходячи з цього, комунікативна і мовно-мовленнєва компетентність фахівця професії типу “людина–людина” може бути реалізована лише в поєднанні, що відповідає соціальним запитам, втіленим у формі конкретних ситуацій і соціального досвіду носіїв мови, які спрямовані на оволодіння особистістю своєю людською сутністю.

Психогігієнічний підхід, що передбачає формування психічної культури особистості фахівців професій типу “людина–людина” і її опосередкування у виховній та освітній нормі, включає засоби попередження і подолання семантичної невизначеності, яка, замість активізації енергетичних можливостей людини і їх зосередження на значущій для особистості й суспільства меті, розпорошує їх, створюючи умови для втрати цілості сенсу і взаємозіткнення життєво важливих для особистості значень. Порушення точності в слові, яке є звуковою та зоровою матеріалізацією психічного, створює передумови для особистісних дисгармоній, що відповідно позначаються на динаміці пізнавальної процесуальності.

Тому в найбільш загальному значенні психологічно обґрунтованим є вживання поняття вдосконалення фахівця професії типу “людина–людина” як визначення набуття ним досконалості, тобто фахове вдосконалення фахівців професій типу “людина–людина” передбачає їхню людинознавчу спеціалізацію, оскільки їхнім фахом є насамперед знання людини. Заохочувально-спонукальний механізм освітньої процесуальності в системі фахового вдосконалення фахівців професій типу “людина–людина” ґрунтується на таких основних принципах:

– удосконалення професійної компетентності, що становить цілість у загальнонаціональній системі освітнього зростання спеціалістів;

– розвиток професійної компетентності, що можливий в умовах постійного особистісного вдосконалення, поєданого з освітньо-кваліфікаційним вивіщенням їхньої професійної людиноорієнтованої освіти;

– здобуття нових освітньо-кваліфікаційних рівнів на основі базових, розширення спеціалізацій, що передбачає оволодіння додатковими спеціальностями й кваліфікаціями, неперестанне навчання фахівців, яке визначає перспективи розвитку психічної культури особистості кожної людини як джерела духовної та матеріальної культури суспільства в цілому.

Людинознавча спеціалізація фахівців, що здобувають або удосконалюють свою професійну компетентність, несе в собі базальні виміри психогігієнічного знання, яке в процесі професійної діяльності виявляється в таких уміннях:

усвідомлено здійснювати людиноорієнтований вплив з урахуванням генези психічних станів його суб'єктів, етапів їх онтогенезу, особливостей їхнього психосоціального розвитку;

ефективно коригувати й відновлювати неактуалізовані або ослаблені психічні функції, в разі потреби узгоджуючи цю роботу з іншими фахівцями професії типу "людина–людина", необхідними для цього спеціалістами;

дотримуватись послідовності, наступності, узгодженості в здійсненні психогігієнічних заходів.

Такий підхід дає можливість переорієнтувати професійне самоусвідомлення фахівця професії типу "людина–людина" на формування психогігієнічної Я-концепції, що включає: 1) оберігання психічного здоров'я та неповторності індивідуальних шляхів самоорганізації психічної діяльності, виявлення психологічних механізмів особистісної креативності; 2) виправлення (коригування) інтелектуальних, емоційних і вольових вад; 3) відновлення (реабілітацію) ослаблених, не-актуалізованих функцій психічної сфери, їхню компенсацію за рахунок збережених функцій.

Основоположними засадами змісту психогігієнічної компетентності майбутніх фахівців професії типу "людина–людина", які оволодівають нею у вищих навчальних закладах і вдосконалюють у процесі подальшої фахової діяльності, є розуміння й подальше засадниче використання ряду **базальних визначень**.

Здоров'я психічне – це стан повноцінної психічної діяльності людини, що забезпечує саморегуляцію психофізіологічних функцій організму й самоздійснення особистості в суспільстві.

Психічне здоров'я кожної людини є індивідуальним взірцем психічної діяльності, який у соціально-психологічному вимірі зіставлення та узагальнення індивідуальних властивостей психічної діяльності людей набуває значущості референтності у сприйманні людини людиною, що включається як психічна норма певного мікросоціуму, соціального середовища або етносу.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВОЗ) визначає сім компонентів психічного здоров'я: 1) усвідомлення постійності та ідентичності свого фізичного і психічного "Я"; 2) постійність і однаковість переживань в однотипних ситуаціях; 3) критичне ставлення до себе і своєї діяльності; 4) адекватність психічних реакцій на вплив середовища; 5) здатність керувати своєю поведінкою відповідно до встановлених норм; 6) планування власної життєдіяльності та реалізація її; 7) здатність змінювати свою поведінку залежно від зміни життєвих обставин.

Згідно із Законом України "Про психіатричну допомогу" (ст. 3 "Презумпція психічного здоров'я") кожна особа вважається такою, яка не має психічного розладу, доки наявність такого розладу не буде встановлено на підставах та в порядку, передбачених цим законом та іншими законами України, а встановлення діагнозу психічного захворювання (ст. 27 цього закону) віднесено до виключної компетенції лікаря-психіатра або комісії лікарів-психіатрів.

Критеріями психічного здоров'я є [19]:

– причинна зумовленість психічних явищ, їх необхідність, упорядкованість;

– відповідна віку людини зрілість почуттів;

– максимальне наближення суб'єктивних образів до об'єктів дійсності, що відображаються; гармонія між відображенням обставин дійсності і ставленням людини до них;

– відповідність реакцій (фізичних і психічних) силі й частоті зовнішніх подразників;

– критичний підхід до життєвих обставин;

– здатність до самоскерування поведінки згідно з нормами, що склалися в різних колективах;

– адекватність реакцій суспільним обставинам (соціальному середовищу);

– почуття відповідальності за потомство і близьких членів сім'ї;

– почуття постійності й ідентичності переживань за однотипних обставин;

– здатність змінювати спосіб поведінки залежно від змінюваності життєвих ситуацій;

– самоствердження в колективі (суспільстві) без шкоди для решти його членів;

– здатність планувати й здійснювати свій життєвий шлях та ін.

Категорія якості психічного здоров'я являє собою індивідуальну властивість особистості забезпечувати власну процесуальну цілісність, адекватну внутрішній природі, у взаємодії людини з власною самістю і довкіллям.

Формування особистості, особистісний розвиток людини в онтогенезі, що здійснюється засобами навчання й виховання, є процесом утворення певного типу якості психічного здоров'я, оскільки продуктом і результатом цього процесу є виробленість певної системи психічної самоорганізації й саморегуляції індивідуума.

Якщо мета виховання, включаючи власне учіння і навчання як передачу систематизованого досвіду, й виховні ідеали, обрані за еталон для психічної самоорганізації людини, повністю або частково виявляються неадекватними природі індивідуума, особистість, сформована в його парадигмі, зазнає психічної травматизації впродовж подальшого життя. Втрата сформованих властивостей психічної самоорганізації особистості змінює структуру якості психічного здоров'я людини і може зменшувати психологічну захищеність, активність, самооцінку, впевненість у своїх силах, але не є еквівалентом психічного розладу або захворювання. У цих випадках компенсація втрачених властивостей здійснюється психологічними (корекційними, реабілітаційними, релаксаційними та ін.) та педагогічними (навчальними, виховними), а не медикаментозними засобами.

Найбільшу цінність мають такі універсальні форми і взірці психічної самоорганізації, які, трансформуючись протягом людського життя, не втрачаються, а передаються як свідомо, так і на рівні підсвідомості молодшим поколінням. Набуття більш високих рівнів якості психічного здоров'я є постійним процесом самовдосконалення, основу якого становить цілісність пізнання себе і світу, оволодіння здатностями саморегуляції власної психічної діяльності і самоздійснення (самореалізації) як самодостатнє втілювання сенсу власної життєдіяльності – свого усвідомленого призначення.

Структурна критеріальність якості психічного здоров'я об'єднує три основні групи показників: *індивідуальність* як стан особистісного розвитку, його вираженість, неповторність, гармонійність; *активність* як діяльний стан пізнавальних домагань, його спрямованість на розширення когнітивної сфери особистості, сформованість психологічних механізмів витребування, перерозподілу й утримання інтересу, енергопотенціал; *саморегуляція* як стан скоординованості емоційно-вольової сфери, її цілісності, ритмічного функціонування й пластичності. Ці групи показників виражають наявність максимально узагальнених характеристик якості функціонування психіки. Психодіагностика зазначених властивостей дозволяє встановити наявність і вираженість можливостей психічної сфери до самовідновлення й міжгрупової взаємокомпенсації.

Якість психічного здоров'я оцінюється за наведеними групами показників: *індивідуальність* – сенс життєдіяльності; самосвідомість; духовні запити і устремління; людяність; альтруїстичність; особистісні домагання; мислення; самоздійснення; *активність* – пізнавальна; пошукова; надситуативна; соціальна; творча; проєктивна; психомоторна; сенсорна; *саморегуляція* – пластичність; ритмічне функціонування; емоційно-вольові процеси; самооцінка; особистісна цілісність; діяльність і поведінка; активність; психічний тонус і настрої.

Визначення генералізованих властивостей психічного здоров'я особистості і напрямів індивідуального саморозвитку за ступенями вираженості від 1 до 7: 1 – первинний; 2 – наявний; 3 – помірний; 4 – значний; 5 – своєрідний; 6 – неповторний; 7 – неперевершений (одиничний в досліджуваній популяції).

Найголовніші *методологічні засади*, що визначають функціональність освіти в її значенні для психічного здоров'я людини:

розгляд освіти як засобу опредметнення психічної організації вікового розвитку людини і водночас засобу змістового структурування цієї організації;

визнання самоцінності освіти як засобу повномірної і якісної реалізації дорослою людиною її життєвих функцій і креативного потенціалу;

виділення природної закономірності освітньої функції, взаємозверненої до пізнання себе та світу, що є основою адаптивності людини на всіх етапах її онтогенезу;

утворення цілісності систематизованих значень у взаємозв'язку зі способами їх застосування (знань і вмінь) як нормоутворюючої системи, що визначає опредметнений зміст як виховної, так і психічної норми;

врахування достатніх меж оволодіння освітнім інструментарієм як засобу реалізації власних природних можливостей;

генералізація освітнього змісту, надання йому універсальної здатності до систематизації і узагальнення значень на протигагу тенденціям локалізації та спеціалізації, які перешкоджають реалізації адаптивного потенціалу, обмежують коло функціонально важливих взаємозв'язків у родинно-суспільному гомеостазі.

Освітня процесуальність є важливим психогігієнічним принципом, що зумовлює дієвість освітньої функції. Здійснення освітньої процесуальності безпосередньо пов'язане із відповідністю або невідповідністю того, що пізнається, природним потребам людини як невід'ємної частини її родинно-суспільного гомеостазу.

Вираженість і адекватна здійснюваність пізнавальних потреб людини протягом усього її життя, включаючи старший вік і вік довгожителства, входить до реалізації психогігієнічного принципу освітньої процесуальності.

Виходячи з наведених методологічних засад, узагальнені уявлення фахівців професій типу "людина-людина" мають бути втілені у сформованій психогігієнічній позиції, яка ґрунтується на таких положеннях.

1. Ідея здоров'я душі притаманна культурі нашої цивілізації на всіх етапах її розвитку як засіб самозбереження й розвою духовних та інтелектуальних сил кожної нації і кожної людини. У своєму розвитку вона подолала періоди піднесеного зацікавлення, викликаного тривогою перед психофізичним виродженням, деморалізацією великих соціальних груп і цілих народів, що змінювались тривалими періодами байдужості і забуття. Та попри це у своєму індивідуальному житті кожна людина на різному рівні розуміння цієї проблеми знаходила адекватне її самоусвідомленню розв'язання основних питань особистої та соціальної психогігієни засобами душевного самоочищення й самозахисту. Ослабленість і неврегульованість психічної діяльності віщувала загрозу її фізичному існуванню.

2. Індивідуальна соціорегуляція психічного життя дає людині можливість упевнено оволодівати внутрішнім і зовнішнім світом, привласнюючи собі здатність змінювати природний перебіг процесів відповідно до своїх потреб, бажань і примх. Але її вторгнення до царини збалансованих протилежностей, підтримуваних і врегульованих природою, крім збільшення спрагло жаданих можливостей, поклато на людину й відповідні обов'язки – утримувати й відновлювати стан порушеної природної рівноваги в певних межах, необхідних для збереження людського життя.

3. Стимульоване суспільними потребами зростання індивідуальних можливостей людей, що поєднується із зміцненням зв'язків між ними, детермінує віднайдення особистістю самостійних компенсаторних механізмів підтримуваних втраченого балансу.

4. Втілення душевної рівноваги людини як основи здоров'я її душі в поєднанні з самоусвідомленням власних взаємозв'язків з Вічним і Надсвідомим найбільшого розвою набуває в епохи, позначені активним пізнанням себе, власної генези, своїх людських можливостей.

5. Освітні виміри психогігієни є основними для корисної участі в житті суспільства і основою для розу-

міння того, що таке здоров'я, а також для правильного вибору способу життя.

6. Адаптаційна здатність особистості до оволодіння духовно-культурними умовами життя власного та іншого етносу виражає один із важливих психогігієнічних компонентів оптимуму життєдіяльності людини.

7. Освіта як психогігієнічний фактор збереження здоров'я передбачає оволодіння людиною – учнем, студентом, фахівцем будь-якої спеціальності – набутоків культури відповідної нації: власної, а також тієї, серед якої вона живе.

8. Важливим виміром особистої психогігієни є культурно-етнічна самооцінка людини, яка виявляється як у зіткненні з іншими культурами, так і в процесі регуляції власних психічних станів, пов'язаних як із спрямованістю душі, так і в особистісному розвитку від споживання до творення й збагачення набутоків духу, що їх розвиває й оберігає у власній культурі кожний народ.

Список використаних джерел

1. Мороз А.В. Научный вклад Ю.Л. Охоровича в психологию / А.В. Мороз, Е.С. Полташевская // Вопросы психологии. – 1991. – №2. – С. 113–119.
2. Сикорский И.А. Даровитость и талантливость в свете объективного исследования по данным психофизических коррелятивов / И.А. Сикорский. – К. : Типогр. С.В. Кульженко, 1912. – 30 с.
3. Болубаш Я.Я. Организация навчального процесу у вищих закладах освіти / Я.Я. Болубаш. – К. : ВВП "Компас", 1997. – С. 7. (Посібник для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти).
4. Максименко С.Д. Овіяний громовицями епохи / С.Д. Максименко, О.Т. Губко // Євген Глива. Онтологічний образ людини в творчості Григорія Сковороди. – К. : КММ, 2006. – 256 с.
5. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості / С.Д. Максименко. – К. : КММ, 2006. – 240 с.
6. Максименко С.Д. Развитие психики в онтогенезі: у 2 т. / С.Д. Максименко. – К. : Форум, 2002. – Т. 1. – 320 с.
7. Максименко С.Д. Генетическая психология (методологическая рефлексия проблем развития в психологии): монография / С.Д. Максименко. – М. : Рефл-бук, К. : Ваклер, 2000. – 320 с.
8. Максименко С.Д. Загальна психологія: підручник / С.Д. Максименко. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 704 с.
9. Максименко С.Д. General Psychology. Загальна психологія : навч. посіб. (англ. мовою) / С.Д. Максименко. – Вінниця : Нова книга, 2005.
10. Максименко С.Д. Психологія особистості: підручник для студентів вищих навч. закладів / С.Д. Максименко, М.В. Папуча. – К. : КММ, 2007. – 296.
11. Максименко С.Д. Експериментальна психологія : підручник для студентів / С.Д. Максименко, Е.Л. Носенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 360 с.
12. Максименко С.Д. Психологічні механізми зародження, становлення та здійснення особистості / В.В. Клименко, А.В. Толстоухов. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2010. – 152 с.
13. Андрієвська В.В. Мова й мовлення в структурі професійної компетентності психолога / В.В. Андрієвська // Наукові записки Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за ред. академіка С.Д. Максименка. – К. : Ніка-Центр, 2010. – Вип. 38. – 392 с.
14. Максименко С.Д. Медична психологія / С.Д. Максименко, І.А. Коваль, М.В. Папуча. – К. : Нова книга, 2010. – 515 с.

15. Патопсихологія / [С.Д. Максименко, А.П. Чуприков, Є.М. Прокопович та ін.]. – К. : КММ, 2010. – 208 с.
16. Коваль Л.Г. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / Л.Г. Коваль, І.Д. Зверева, С.Р. Хлебик. – К. : ІЗМН, 1997. – 392 с.
17. Забугин Ф.Д. Труд педагога и требования психогигиены / Ф.Д. Забугин // Педагогическая квалификация. – 1928. – № 4–5. – С. 9–18.
18. Васильченко С. Розумне, добре, вічне... : Думки про виховання та навчання / упоряд. В.Я. Неділько. – К. : Молодь, 1989. – С. 92.
19. Ушаков Г.К. Пограничные нервно-психические расстройства / Г.К. Ушаков. – М. : Медицина, 1978. – 400 с.

Стаття надійшла 05.02.2013

Держава і роботодавці повинні бути рівноправними партнерами в працевлаштуванні інвалідів

Держава і роботодавці повинні бути рівноправними партнерами у працевлаштуванні інвалідів. Таку думку висловила більшість учасників робочої зустрічі «Норматив працевлаштування інвалідів: проблеми та перспективи їх вирішення», що відбулась у Федерації роботодавців України 12 березня 2013 року.

Відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» для підприємств установлюється норматив робочих місць для працевлаштування інвалідів у розмірі 4% середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за рік. За невиконання зазначеної норми в законі передбачені значні адміністративно-господарські санкції для роботодавців.

Як показує практика, подібні норми створюють низку проблем не тільки для роботодавця, а й для осіб, що могли б працювати на таких робочих місцях. Зокрема, для підприємств гірничодобувної галузі виконання нормативу працевлаштування інвалідів особливо актуальне, оскільки більшість робочих місць тут – з небезпечними умовами праці та ін.

На сьогоднішній день Федерація роботодавців України пропонує декілька варіантів вирішення цієї проблеми. Один з них – зменшення бази для застосування нормативу. Тобто слід зменшити встановлений сьогодні норматив з 4% до 1–2%, або застосовувати його тільки до кількості робочих місць, не пов'язаних з виконанням робіт підвищеної небезпеки та з несприятливими умовами праці.

Іншим шляхом розв'язання проблеми, який пропонують у Федерації роботодавців, може бути відмова від нормативу та перехід від механізму наповнення Фонду соціального захисту інвалідів за рахунок штрафних санкцій до його наповнення за рахунок внесків.

Серед інших підходів, що були запропоновані учасниками зазначеної робочої зустрічі, є пропозиція надати повноваження щодо визначення нормативу місцевим органам влади, виходячи з реальної картини в регіоні за кількістю осіб з обмеженими фізичними можливостями.

За результатами наради, Федерацією роботодавців України передбачається напрацювання проекту законодавчих змін, які будуть запропоновані для широкого обговорення та консультацій з метою пошуку виважених та ефективних підходів до реформування системи сприяння працевлаштуванню інвалідів, зменшення адміністративного та фіскального тиску на роботодавців та забезпечення реальних механізмів реалізації інвалідами права на трудову інтеграцію в суспільство.

18.03.2013

За матеріалами сайту
Конфедерації роботодавців України